תרומה ב

א. דער ציווי צו נעמען „תרומה" פון אידן (פאַר עבודת המשכן) ווערט איבערגעזאָגט דריי מאָל אין אַנהויב פון אונזער סדרה[1]: „ויקחו לי תרומה", „תקחו את תרומתי", „וזאת התרומה אשר תקחו". זאָגן דערויף חז"ל[2]: ג' תרומות נאמרו בפרשה הזאת כו' ויקחו לי תרומה וגו' זו תרומת אדנים, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי זו תרומת שקלים, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זו תרומת המשכן.

עס איז אַבער דאָ אַ חילוק ווי די ג' תרומות שטייען דאָ: די ערשטע צוויי שטייען בלויז בכלל וברמז (און די פרטים וועגן זיי — שטייען ערשט אין שפּעטערדיקע סדרות[3]); אַבער תרומת המשכן ווערט דאָ געזאָגט בפרטיות ובאריכות.

דאָרף מען פאַרשטיין: וויבאַלד אַז אַלע ג' תרומות זיינען געווען צוליב עבודת המשכן

[און אפילו תרומת השקלים וואָס מ'האָט געגעבן אויף קויפן דערמיט די קרבנות ציבור[4] — איז דאָך לויטן פסק הרמב"ם[5], אַז די מצוה פון בנין המקדש איז, אַז עס זאָל זיין (ניט בלויז) אַ „בית לה' (נאָר אַז עס זאָל זיין) מוכן להיות מקריבין בו הקרבנות", קומט אויס, אַז דער ציווי „ועשו לי מקדש"[6] נעמט אָרום אויך די הכנות וואָס פאַדערן זיך צוליב עבודת הקרבות, כולל אויך דעם נוצן תרומת השקלים אויף צו קויפן די קרבנות ציבור] —

האָבן דאָך אַלע דריי תרומות געדאַרפט שטיין דאָ בפרטיות ובפירוש?

אפילו מ'זאָל וועלן פאַרענטפערן בנוגע תרומת השקלים, אַז וויבאַלד זי איז פאַרט ניט פאַרבונדן מיט בנין המשכן (בפועל), נאָר ס'איז בלויז אַ הכנה צו דער עבודה במשכן, דערפאַר איז ניט דאָ (אין פ' תרומה) דער אָרט אויף צו זאָגן די פרטים וועגן דער תרומה[7] — בלייבט אַבער שווער בנוגע תרומת האדנים, וואָס זיינען אַ טייל פון בנין המשכן: פאַרוואָס שטייט ניט

1) כה, ב־ג.

2) ירושלמי שקלים פ"א ה"א. הובא בפרש"י עה"ת ריש פרשתנו.

3) תרומת האדנים — „כמו שמפורש באלה פקודי" (פרש"י ריש פרשתנו. וראה פקודי לח, כה ואילך); תרומת השקלים — תשא שם, יג ואילך (ובפרש"י שם, טו).

ואף שלפרש"י בפרשתנו (עה"פ), ה„כסף" הנמנה כאן הוא המחצית השקל שנתנו עבור תרומת האדנים — הרי לא נמנה כענין (ותרומה) בפ"ע [נוסף לזה, שלא נתפרש (כבפ' פקודי) שכ"א מבן עשרים שנה ומעלה גו' נתן (רק) מחה"ש ושהי' בשביל האדנים], ואדרבה — נזכר כפרט בכללות תרומת המשכן. ואפילו הפרט „וכסף" — כולל ג"כ הכסף שממנו נעשו כלי שרת וכו' (פרש"י שם). וראה לקמן ע' 429.

4) פרש"י ריש פרשתנו. תשא ל, טו. שקלים רפ"ד. רמב"ם הל' שקלים רפ"ד.

5) ריש הל' בית הבחירה. ועד"ז בספר המצות מ"ע כ. וראה בארוכה לקו"ש חי"א ס"ע 120 ואילך.

6) פרשתנו שם, ח.

7) להעיר מפרש"י ריש פרשתנו (בנוגע לתרומת המשכן) „י"ג דברים האמורים בענין כולם הוצרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהונה", ובאוה"ת פרשתנו (ע' א'שפג. א'שצ. א'תי. א'תיד. וראה עד"ז ברע"ב וש"ך עה"ת כאן): „לא מנה רק הדברים השייכים למלאכת המשכן ולכלי המשכן, משא"כ שמן למאור ובשמים אינו מכלי המשכן כ"א ע"ד הקרבנות שבמשכן".

במפורש ובפרטיות וועגן דער תרומה אין אונזער סדרה?

ב. עס איז דאָ נאָך אַ חילוק אין לשון הכתוב דאָ[8] ביי די ג׳ תרומות:

ביי תרומת האדנים שטייט „ויקחו לי תרומה״; ביי תרומת השקלים — „תקחו את תרומתי״; און ביי תרומת המשכן — „וזאת התרומה אשר תקחו״. דאָס הייסט: ביי דער ערשטער תרומה (האדנים) איז די שייכות פון דער תרומה צום אויבערשטן מודגש אין אַ באַזונדער וואָרט — „לי תרומה״; ביי דער צווייטער תרומה (שקלים) — וועלט די שייכות צום אויבערשטן איינגעשלאָסן אין דעם וואָרט „תרומה״ גופא — „תרומתי״[9]; און ביי דער דריטער תרומה (המשכן) וועלט איבערהויפט ניט דער־מאָנט אַז זי איז תרומה לה׳, עס שטייט סתם „וזאת התרומה״.

ג. אויך אַ דבר פלא וואָס מען געפינט אין מדרש בפרשתנו:

אויפן פסוק „וזאת התרומה אשר תקחו גו׳ זהב וכסף ונחושת״ זאָגן חז״ל[10]: זהב כנגד מלכות בבל כו׳ כסף כנגד מלכות מדי כו׳ נחושת כנגד מלכות יון כו׳ ועורות אלים מאדמים כנגד מלכות אדום כו׳״.

איז תמוה ביותר: וואָס פאַר אַ קשר ושייכות איז דאָ צווישן ד׳ מלכיות און תרומת המשכן? אדרבא — די ד׳ מלכיות האָבן דאָך געבראַכט די ד׳ גליות און חורבן בית המקדש, וואָס דאָס איז דער היפך פון תרומת המשכן, וואָס ענינה איז — ועשו לי מקדש (בנין והקמת המשכן)?

ד. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים, אַז די עבודה רוחנית פון ועשו לי מקדש (דירה לו ית׳ בתחתונים) — איז איינגעטיילט אין דריי סוגים — עמודים: תורה, עבודה וגמילות חסדים[10].

און וויבאַלד אַזוי איז פאַרשטאַנדיק, אַז די דריי סוגים כללים הנ״ל זיינען מרומז אינעם ענין המשכן.

ויש לומר, אַז דאָס איז דער טעם פנימי[11] פאַרוואָס מ׳האָט געמוען דריי באַזונדערע תרומות — און ניט איין תרומה (כוללת) פאַר אַלע צרכי המשכן — ווייל די ג׳ תרומות זיינען כנגד די ג׳ עמודים[12] תורה עבודה וגמ״ח[13]:

דער יסוד ומקור פון אַלע עניני עבודת ה׳ איז (דער עמוד פון) „תורה״. אַלע פרטי מדריגות און אופנים אין דינען דעם אויבערשטן דורך מצות ומעשים טובים זיינען מיוסד און געבויט אויף תורה, יעדער ענין פון אידישקייט און קיום המצות האָט זיין מקור און

---

8) משא״כ בפ׳ תשא, שבג׳ התרומות המרומזות שם (ירושלמי שקלים פ״א שם. פרש״י תשא שם) נאמר בהן „תרומה לה״ או „תרומת ה״.

9) להעיר מתקלין חדתין לירושלמי שם (ועד״ז במשכיל לדוד בפרש״י כאן) דלמדין דתקחו את תרומתי קאי על תרומת השקלים (קרבנות לגבוה) מדכתיב „תרומתי כלומר תרומה שלי״.

10) תנחומא פרשתנו ז. וראה שמו״ר פל״ה, ה. אבות פ״א מ״ב.

11) כי בפשטות מובן שידיעת מנין בנ״י אפשרית רק ע״י תרומה בפ״ע.

12) להעיר מרבנו בחיי פרשתנו כה, ב: „שלש תרומות שהעולם נתרומם (נתרם) בהם .. וגרמז במעשה המשכן לפי שהמשכן שקול כבריאת העולם כו״ — והרי תורה עבודה וגמ״ח הם הדברים שעליהם העולם עומד (אבות שם).

13) המבואר בפנים ע״ד ג׳ התרומות הוא ע״פ המובן מאוה״ת ד״ה ויקחו לי תרומה (ע׳ א׳שנט ואילך) ד„ויקחו לי תרומה״ קאי על תורה, ו„מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי״ קאי על תפלה. ושם (ע׳ א׳תיג) „פי׳ וזאת התרומה לפי מדרש זה (— המדרש שהובא לעיל סעיף ג) קאי על בירור ק״נ .. ע״י מצות מעשיות כו׳״.

אַנהויב אין תורה — און דאָס איז מרומז אין תרומת האדנים, וואָס זיי זיינען דער יסוד פון משכן.

תרומת השקלים, פון וועלכער מ׳האָט געקויפט קרבנות ציבור, איז דער קו פון „עבודה״ (וואָס דאָס איז עבודת הקרבנות[14], און תפלה שבמקום קרבנות תקנום[15]);

און תרומת המשכן, וואָס נעמט אַרום די אַלע דברים גשמיים (זהב וכסף ונחושת וגו׳) פון וועלכע מ׳האָט געבויט דעם משכן, איז כנגד דער עבודה פון מצות (וועלכע מ׳איז מקיים דורך זהב וגו׳) און וואָס כללותם איז גמילות חסדים [כידוע[16], אַז גמילות חסדים איז „כללות המצות״].

לויט דעם ביאור אין די חילוקים צווישן די דריי ענינים עבודה הנ״ל, וועט ווערן פאַרשטאַנדיק דער טעם השינויים הנ״ל (סעיף ב׳) ביי די ג׳ תרומות.

ה. דער אונטערשייד צווישן די דריי קוין — תורה עבודה וגמ״ח — איז:

תורה איז ואהי׳ אצלו אמון גו׳ שעשועים גו׳ לפניו גו׳[17], חמדה גנוזה[18] פון דעם אויבערשטן וקדמה לעולם אלפיים שנה[19], אַיידער דער איד לערנט איר (ניט ווי מצות, וואָס גדר המצוה איז שייך נאָר בצירוף מיט דעם מקיים המצוה; כל ענין המצות (ציווים) איז אַן אַנזאָג צו אַ מענטש). און אויך ווען תורה קומט אַראָפּ למטה און ווערט געלערנט דורך דעם אדם, בלייבט זי (בלשון חז״ל*[19]) „דברי כאש״ (פון אויבערשטן), וואָס ווערט ניט נשתנה דורך דעם וואָס זי ווערט נתלבש אין שכל ודבור האדם; זי בלייבט חכמתו של הקב״ה, וואָס איז באין ערוך העכער פון דעם אדם הלומד.

דער ענין פון „עבודה״ (קרבנות — תפלות) איז — „אדם[20] כי יקריב מכם״ דער אדם איז זיך מקרב צום אויבערשטן; כידוע[21] אַז „קרבן״ איז פון לשון קירוב — „דאמאי אקרי קרבן ע״ש שמקרב״ — „קירוב הכחות והחושים״ צום אויבערשטן. און עבודת התפלה (וואָס במקום קרבנות תקנום) — איז דאָך עבודה שבלב[22], דאָס וואָס דער אדם הויבט זיך אויף (מיט זיינע כחות) צו אלקות, ביז אַז „ראשו מגיע השמימה״[23].

און וויבאַלד אַז דאָס איז די עבודה פון דעם אדם, איז אע״פ אַז ער קען זיך אויפהויבן נאָר וויפל דאָס איז בכחו פון אַ נברא, ווערט ער אַבער מיוחד מיט דעם אור הקדושה צו וועלכער ער דערגרייכט[24].

---

14) רש״י, רע״ב ועוד לאבות שם.

15) ברכות כו, ב. וראה רבנו יונה לאבות שם.

16) לקו״ת ראה כג, ג. וראה אגה״ק סי׳ לב: וכל הנוף נכלל בימין.

17) משלי ח, ל.

18) שבת פח, ב.

19) מדרש תהלים צ, ד. ב״ר פ״ח, ב. תנחומא וישב ד. זח״ב מט, א.

*) ירמ״י כג, כט. ברכות כב, א.

20) ויקרא א, ב. וראה לקו״ת ויקרא ב, ג ואילך.

21) ספר הבהיר סי׳ מו (קט). ועי״ג״כ זח״ג ה, רע״א. של״ה מס׳ תענית (ריא, ב). פע״ח שער התפלה פ״ה. בחיי ויקרא א, ט. וראה רמב״ן שם. ד״ה טעמה תש״ט פ״ב ואילך. ד״ה באתי לגני ה׳ש״ת פ״ב. ובכ״מ.

22) תענית בתחלתה.

23) ויצא כח, יב. וקאי על קרבנות (ב״ר פס״ח, יב) ותפלה (זח״א רסו, ב. זח״ג שו, ב. תקו״ז תי׳ מה).

24) ע״ד המבואר (ד״ה זכור תרס״ה פ״י (סה״מ תרס״ה ע׳ רכא). ועד״ז ד״ה זה תרנ״ד (סה״מ תרנ״ד ע׳ קצו)) יתרון המעלה בקיום המצות דהאבות שהיו בבחי׳ כלים ממש לאלקות, משא״כ בתורה ומצות שלנו גם אם מכוון כו׳ ה״ז רחוק מאד מהביטול דהאבות וההמשכה שע״ז הוא „רק אור מקיף לבד בבחי׳ ריחוק כו׳״. וראה שם שזהו ה„הפרש בין מלמטה למעלה ובין מלמעלה למטה״, והרי — זהו החילוק בין תורה ותפלה.

אין די צוויי עבודות — תורה ועבודה — איז דאָ אַ צד השווה, אַז ביי זיי ביידע איז די התעסקות פון דעם אדם העובד אין און מיט זיך; און אַזוי איז אויך זייער אויפטו נאָר אין דעם אדם (אַז זיין שכל ווערט מיוחד מיט שכל התורה, חכמתו ית'; און אַז ער ווערט דערהויבן ביז „שמימה") — אָבער ס'איז ניטאָ אין דעם אַ התעסקות מיט די דברים גשמיים, אַז אויך זיי זאָלן ווערן תשמישי קדושה, דבר שבקדושה — אַ חפץ גשמי זאָל ווערן אַ חפץ מצוה, דורכגעדרונגען מיטן אור הקדושה.

[אפילו ביי עבודת הקרבנות כפשוטה, וואָס מ'האָט מקריב געווען אַ בהמה גשמית אויפן מזבח, איז דאָס אָבער ניט אין אַן אופן אַז מ'האָט מקריב געווען דעם גשם ווי ער איז אין זיין מצב, נאָר מ'האָט עס פריער געדאָרפט מקדיש זיין, דאָס הייסט (קדושה פון לשון הבדלה[25] —) אָפשיידן און אויפהויבן פון זיין נידעריקייט, און ערשט דאָן ווערט ער ראוי להקרבה אויפן מזבח ה'[26].

און דאָס איז דער יתרון אין דעם דריטן קו — גמילות חסדים, וואָס איז כולל קיום כל המצות — צו אויפטאָן (בעיקר) אין דעם דבר גשמי (מיט וועלכן מ'איז מקיים די מצוה), אַז אַזוי ווי ער איז (בחיצוניות) אין זיין ציור פון דברים תחתונים גשמיים, אין זיין „גשמיות", זאָל ער ווערן אַ חפץ של מצוה.

---

25) תניא פמ"ז.

26) ראה לקו"ת שלח ד"ה בפ' נסכים (ועוד) מביאור מחז"ל (ברכות יד, סע"ב) כל הקורא ק"ש בלא תפלין כאילו הקריב כו' בלא נסכים — דקרבנות הן דוגמת ק"ש — העלאה מלמטה למעלה, וצ"ל תפילין (ובקרבנות — מנחה ונסכים), כלל כל התורה והמצות מעשיות, להמשיך דירתו ית' בתחתונים. עיי"ש באורך.

און מהאי טעמא זיינען מצות במדידה והגבלה דוקא[27] — ניט ווי תורה אויף וועלכער עס שטייט[28] „ארוכה מארץ מדה גו'", און תפלה וואָס איר תכלית השלימות איז וועגן מ'איז עולה דורך איר „השמימה", וואָס דאָס איז די עבודה פון „בכל מאדך" פון מסנ"פ[29]: העכער פון מדידות והגבלות — וואָרום וויבאַלד אַז מצות זיינען אַנגעטאָן אין דברים תחתונים גשמיים [ביז אַז אויך די מצות פון חובת הלבבות דאַרף מען מקיים זיין אין אַן אופן אַז דער לב הגשמי זאָל נתפעל ווערן מיט אַ געפיל פון אהבה ויראה וכו', ביז עס זאָל זיין ניכר אין דעם בשר הלב[30] — האָבן זיי אַ הגבלה.

ו. און דאָס איז אויך דער ביאור אין די אויבנדערמאָנטע שינויים אין לשון הכתוב:

„ויקחו לי תרומה" איז מרמז אויף קו התורה[31] כנ"ל. וואָס מהאי טעמא שטייט דאָ „ויקחו לי תרומה" — ניט „ויתנו לי תרומה" — אַז דער אדם מלמטה גיט להלמעלה, צו לי, כביכול, נאָר ויקחו — דער אדם למטה נעמט דאָס וואָס מ'גיט עם מלמעלה, דעם לי, כביכול,

ווייל די עבודה פון תורה איז (ניט בדרך מלמטה למעלה, נאָר) בדרך מלמעלה למטה — דורך תורה נעמט מען און מען איז ממשיך אלקות (חכמתו ית') מלמעלה למטה:

די עבודה פון תורה איז אין אַן אופן פון „ויקחו" — מען „נעמט" (און מ'איז ממשיך) אלקות מלמעלה למטה:

---

27) אגה"ק סי' יו"ד. ובכ"מ.

28) איוב יא, ט.

29) לקו"ת שה"ש מט, ריש ע"ב ואילך.

30) ד"ה טעמו וראו תרצ"ד (בספר המאמרים קונט' ח"ב) פ"א. ד"ה וכל העם ה'ש"ת פ"ב. ובכ"מ.

31) ראה בכ"ז תניא פמ"ז. אוה"ת פרשתנו ע' א'שנא. א'שנט ואילך.

און וויבאלד אז אורייתא וקוב"ה כולא חד[32], דערפאר איז דער פסוק מדייק „ויקחו לי" — וואס ווייזט אויף עצמותו ומהותו ית'[33] — ווייל דורך תורה „נעמט" מען עצמות ומהות אליין, בלשון חז"ל[34] „אותי אתם לוקחים".

אבער לאידך גיסא, וויבאלד אז דאס וואס א איד „נעמט" עצמות דורך תורה איז (בעיקר — ניט דער אויפטו פונעם אדם הלומד, נאר) דערפאר וואס דער אויבערשטער האט זיך כביכול „אריינ־געשטעלט" אין תורה (אין אן אופן אז תורה איז „דברי כאש"), בלייבט די המשכת העצמות כאילו ווי אפגעטראגן פון דעם אדם הלומד —

[ביז עס קען זיין א מציאות אז די תורה זאל גלעלרנט ווערן דורך אן איש בלתי טהור, וואס אויך דאן איז דא דער „ויקחו לי" — די המשכת העצמות שע"י תורה — אבער דער אדם איז ניט בערך כלל אז דער „לי" זאל ביי אים מאיר זיין בגילוי].

און דאס איז אויך דער טעם וואס עס שטייט „לי תרומה" — אין צוויי באזונ־דערע ווערטער — לרמז אז דער „לי" (די המשכת העצמות שבתורה) און די „תרומה" (די עבודה פון לימוד התורה) זיינען ניט איין ווארט — זאך[35], ווי־באלד די המשכת העצמות בלייבט אפגעטראגן פון דעם אדם הלומד.

משא"כ בתרומת השקלים, ביים קו פון „עבודה" (קרבנות ותפלה), שטייט דער לשון „תרומתי" — ווארום דער קרבן גשמי גופא איז עולה און ווערט נכלל אין זיין מקור ושורש למעלה, אין אלקות; און אזוי אויך דורך עבודת התפלה ווערט דער אדם דערהויבן ביז „שמימה" כנ"ל, דערגרייכט ער צו אזא דרגא וואו דער אור אלקי איז ביי אים מאיר בגילוי — און דערפאר שטייט „תרומתי", וואס ווייזט אז דער פאר־בונד פון „תרומה" (עבודה) מיט „לי" (המשכת אלקות דורך דער עבודה) איז אין אן אופן ניכר ונגלה ונרגש אין דער עבודה[36].

משא"כ ביי דער דריטער תרומה — תרומת המשכן — וואס איז די עבודה מיטן גשם אליין ווי ער איז בגשמיותו, איז די המשכת אלקות אין דער עבודה בהעלם; און דערפאר שטייט „תרומה" סתם, אן דערמאנען בפירוש אז דאס איז תרומה לה', ווייל אין דער עבודה איז ניט קענטיק די שייכות להקב"ה.

ז. אע"פ אז מצות זיינען אנגעטאן בדברים גשמיים, ווערט אבער דוקא דורך דער עבודה אויסגעפירט די כוונה פון בריאת העולם, דער ענין פון „נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"[37], ווי דער אלטער רבי[38] איז מדגיש, אז דאס מיינט א „דירה" לו ית' אין דעם עולם הזה הגשמי התחתון „שאין תחתון למטה ממנו":

---

32) מובא בתניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זח"א כד, א. זח"ב ס, א. ולהעיר מתקו"ז ת"ו ותכ"ב.

33) ראה אוה"ת פרשתנו (ע' א'שפא): ור"ל לי היינו עצמות אוא"ס ולכן ארז"ל (ויק"ר פ"ב, ב) כ"מ שנאמר לי אינו זז לעולם לפי שזהו בחי' אני ה' לא שניתי.

34) תנחומא אמור יז. ויק"ר פ"ל, יג. וראה שמו"ר ריש פרשתנו. פל"ג, ו. תנחומא פרשתנו ג. ילקוט"ש פרשתנו רמז שסד. וראה תניא פמ"ז.

35) אף ששכל האדם מתייחד עם שכל התורה, ואדרבה — ביחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו' (תניא פ"ה).

36) ולאידך, בזה שתיבת „לי" נכללת בתיבת „תרומה" מרומז, שאי"ז בחי' „לי" כמו"ש מצד עצמה, כ"א כמו שמתלבשת ב(תרומת) האדם.

37) תניא פל"ו. ע"פ תנחומא נשא טז. ועוד.

38) תניא שם.

אבער בכדי אז די עבודה זאל זיין כדבעי ובשלימות, מוז ביים אדם זיין אויך דער קו (און יסוד) פון תורה און דער קו פון „עבודה".

און וויבאלד אז אלע עניני עבודת ה' זיינען דא אין משכן כנ"ל, איז אויך דער ענין מרומז אין מעשה המשכן — דער־מיט, וואס די תורה רעדט בפירוש אין אונזער פרשה נאר וועגן תרומת המשכן, ווייל דאס איז דער עיקר ותכלית הכוונה; און די אנדערע צוויי תרומות ווערן דערמאנט נאר בכלל ובדרך רמז, ווייל זיי זיינען (בהכוונה העיקרית) בלויז א הכנה והקדמה (והשלמה) צו דער עשיית הדירה.

ח. און דאס איז אויך דער ביאור אין דברי המדרש הנ"ל (סעיף ג) אז „זהב וכסף וגו'" זיינען כנגד די ד' מלכיות[39]:

וויבאלד אז דער ענין פון תרומת המשכן איז צו מאכן א דירה לו ית' בתחתונים (פון די דברים גשמיים מאכן א מקדש ומשכן לה') — איז די שלימות פון דעם ענין (ניט אזוי אין בנין המשכן, אין וועלכן מ'האט געזען בעיני בשר ווי אין זיי איז דא השראת השכינה, נאר) אין דער עבודה בזמן הגלות[40], ווען גשמיות העולם איז בתקפו, און דורך דער עבודה צו איבערמאכן אויך אט דעם גשם, איז מען מברר דעם תחתון „שאין תחתון למטה ממנו":

און דער עילוי פון דער עבודה וועט שטיין בגלוי לעתיד לבא, וואס דאן וועט נתגלה ווערן די מעלה פון „מעשה"[41], כידוע אז דאן וועט זיין „מעשה גדול" [וואס דערפאר איז דער מקדש (וואס „הי' מעין עוה"ב"[42]) געווען בעיקר פון דומם],

און ווי ס'איז מבואר אין דעם ענין פון יוסף ויהודה, אז יהודה ווייזט אויף דער עבודה פון מעשה (יהודה — פון לשון הודאה וביטול, ווי דומם וואס „יש בו בחי' הביטול ביותר"[43]), און לעתיד לבא וועט יהודה זיין העכער פון יוסף — „ודוד[44] עבדי נשיא להם לעולם".

(ממאמר ד"ה ויקחו לי תרומה תשל"ה)

---

39) ראה אוה"ת פרשתנו ע' א'תט ואילך.

40) ראה גם לקמן ע' 479.

41) בכל הבא לקמן ראה בארוכה תו"א, תו"ח ואוה"ת ר"פ ויגש.

42) לשון התו"א שם (מג, ד).

43) לשון התו"א שם (מד, א).

44) יחזקאל לז, כה. וראה לקו"ש חט"ו ע' 413 הערה 12.